

Ухнувши, десь у ліску озвалася сова.

Здригнувшись, Солоха Раденчиха спіткнулась об корінь котроїсь деревини й неголосно вилаялася. Високо в небі місяць, що наближався до повні, підморгнув, наче насміхаючись із Солохи, із мандрів її оцих нічним ліском, — і відразу ж сховався за пухнастим вкривалом хмари, що набіглася була на нього, мов то був він засоромився чи перестрашився недоброго погляду темного ока Солохи, котра спочатку була позиркнула на небо, потім же на стежину, яка сховалася в темряву після заходу місяця за хмару, й бовкнула невдоволено:

— Хай тобі трясця...

Поморщившись, молодиця зітхнула й повільно рушила далі стежиною. Коли б не любові пристрасні з офіцером москалівського полку солдатів, що квартирувався в Градизьку, то зроду б не загоновили Солоху в ці мандри темним ліском. Та тільки ж була поглянула в очі ті клятві світло-блакитні, кацапські — й геть пропалася була, впалася в обійми гарячі та пристрасні, така вже раденька з того, що Миколи майже місяць

немає вдома — перебував із паном у Львові. Чи не кожного вечора завалювався високий та ставний капітан до невеличкої хатини Миколи Раденка, що стоялася окремо від великої хати батьківської, й Солоха — пишна, вродлива молодиця зі швидким поглядом темних очей та товстою косою темного волосся — вже чекалася на нього у світлиці й годувала смачно та турботливо домашнім борщем, варениками та піріжками. Й сиділа поряд, милуючись тим, як Антон той Петрович пожадібно, майже не пережовуючи, заштотхував у себе смачні наїдки... Потім цілував її вустами, від котрих чувся дух цибулі й часнику, й чутливу жіночу шкіру лоскотали вуса його світло-золотаві, в котрих ховалися руді волосинки. І Солоха млілася та танула в обіймах того кацапа вусатого та ласого до чужих борщів і дружин, й покладалася разом з ним у постіль, котру поділювала з Миколою своїм, й до ранку пірналася в безодню пристрасті.

А потім капітан зникнувся з Градизька.

Й Солоха зрозуміла, що має під серцем від кацапа.

Мала ж іти за лісок, де під Пивихою стояла хатина баби Стежихи, — про бабу ж ту гомоніли, що відьмує вона ледь не від народження свого, заміж не виходила, хоча за молодих років личко мала досить-таки привабливе, та однаково життя своє прожилася з матір'ю у хатині під горою — про стару її теж гомоніли, що відьмувала вона. Та що б не казали там про Стежиху, а дівки нерозумні та молодиці необачливі часто-таки топтали стежину до Стежихи, аби позбутися небажаного плоду гріховних та потаємних любовощів. Ходили й з Градизька, й з декількох сіл, що належали пану

графу Ростиславу Смотрицькому. Лаяли Стежиху, пліт-кували про неї, навіть і проклинали — а все одно ж мандрували отримати того зілля, котре позбавлювало від небажаних діток.

Й Солоха теж попленталася...

З Миколою Раденком прожила вона в шлюбі вінчанім уже майже десять літ, а діточок так і не дочекалася від нього. Микола все звинувачував Солоху, дорікав дружині відсутністю нащадків, кликав образливо яловою — а до дітонародження сам не був спроможним. Солоха ж про то благорозумливо змовчувала. Через рік після весілля було їй трапилося впастися в любовці з братом молодшим Миколи Василем, і понесла від того майже відразу ж. І народила б була, піднесла б чоловіку власного його небожа чи то небогу — так відсутнім він був у маєтку в той час, мала позбавитися дитяти, котре могло вдатися схожим на чоловіка — мов викапані були з Василем. А не судилося. Микола ж геть ревнивий у неї — коли що запідозрює, то вже до смерті заб'є. Міг за погляд, кинутий на іншого чоловіка, збити до напівпритомності. А частувалася вона чоловіковими кулаками частенько-таки — Солоха молодиця була видна, чоловікам дуже до вподоби, та й сама ласою до ласки чоловічої — Миколу свого не кохала, то й битою була значно й часто. Але в любовці впадалася рідко — Микола при панським дворі ходив за кіньми, виїздив з паном старим лиш декілька разів за ці десять років і стеріг її, мов вівчарка стадо...

Просуваючись темною стежиною та замислившись, Солоха раптом зачула, як десь у ліску попереду неї наче щось заворушилося, зашурхотіло, й зупинилася,

перестрашившись. Звісно, то могла бути котрась нічна тваринка, могла бути польова миша, яких безліч, та Солоха чомусь подумала про найстрашніше — лисицю або навіть і вовка. Коваль дядько Мирослав казав, що відав вовків не раз... Придивившись, нажахана Солоха у темряві навіть зеленуватий полиск вовчих очей спромоглася роздивитися... й заляклася посеред темної стежини, невсила зробити хоча б один крок уперед...

— Та була б узяла трясця того рудого москаля за оці страхи мої!

Першого разу, коли ходилася до Стежихи позбуватися дитяти Василя, — не натерпілася собі страхів таких, як оце в ніч сьогоднішню. Й що ж воно таке трапилося — чи з роками заробилася геть такою лякливою, чи вже хтозна.

Підганяла саму себе, мов вперту віслицю.

— Та йди, йди вже додому, дурна бабо!

Але шурхіт попереду страшив до гикавки.

Хвилин зо десять простоявши на стежині й дослухавшись того незрозумілого шурхотіння, Солоха, від душі вилаявши себе, нарешті вирішила рухатися вперед. Скільки його не стій, а повертатися таки додому ж мала — Микола чатував у панських стайнях біля улюбленої лошиці пана, котра мала в цю ніч вперше ожеребитися лошам, і ще влаштує дружині, коли повернеться раніш, справжнє пекло. Згадка про міцні кулачища мов бракуючої сміливості додала Солосі, й вона знову пропустила стежиною, й, певне, що бадьоро біглася б вона до самого свого дворища, коли б не кроки тихі, що раптом зачулися попереду. Солоха зупинилася різко, перестрашившись так, що й на ногах не втрималася,

впалася, боляче забивши коліна й ледь не засичавши від болю, та вчасно заткнула рота самій собі й сторожко вирячилася в темряву попереду себе, котру почав посріблювати місяць, який намислив-таки визирнути з-за хмар. Те, що попереду рухалася людина, а не вовчисько, полегшення Солосі геть не додало, якась мить знадобилася їй, аби додибати того, що постать та темна і висока рухається саме до неї... Чомусь подумала, що може й розгледіти, хто ж саме то мандрується поночі, та страх усе ж переважив допитливість й Раденчиха позадкувала — як і була, рачки. А потім, неочікувано швидко для свого досить огрядного тіла, чкурнула геть у дикі порічки. Забилася в ті кущі й навіть дихнути остерігалася, коли кроки невідомого того наблизилися й він пройшов зовсім поряд із тим місцем, де зачаїлася молодиця... Й як не кортілося Солосі позиркнути, хто ж то таки був, та все ж і носа не виткнула, а так і просиділа, поки кроки не стихилися на стежині, й ще потім не визиралася з декілька хвилин із тих хащів. Сиділа й, мов той щур, чутливо дослухувалася до кожного поруху нічного ліску, але видавалося, наче вона одна й полишилася у всім цім темнім світі — така вже тиша пронизлива запанувалася довкола, що навіть і вітер не шарудівся листовинням.

За декілька хвилин Солоха все ж таки наважилася звестись на рівні ноги.

Тіло затеклося й уперто відмовлялося розгинатись, і вона вже було закректалася від старання, як стара баба Оляна, мати свекра, та вчасно отямилася й затисла собі рота долонею, завмерши й дослухаючись тої тиші, що обгортала її довкола, та ніяк не заспокоювала,

а навпаки — оселяла до серця страх і тривогу, й робилося так лячно... Та мала ж рухатися — згадка про сильні кулаки чоловіка гоновила-таки вперед. І Солоха, вибравшись на стежину, обережно посунула до села свого, розмірковуючи вцікавлено об тім, хто ж то воно швендяє поночі та страшить люд Божий. Хоча коли вже бути правдивою, то який там з неї люд Божий — до церкви навідується геть рідко, постів не тримає, молитов не вичитує, грішить і до сповіді не поспішається...

Кроків за п'ять до напруженого слуху Солохи знову долинулося шарудіння — десь там попереду, куди мала вона йти. І, зачувши його, бідолашна молодиця ледь знову не впалася рачки, але все ж стрималася, придивилася — добре, що місяць, тепер повністю визирнувши з-за хмар, гарно освітлював місцину. Й Солоха роздивилася певне, що ж не майоріє попереду жодна постать людини, а шарудить же то... Дотямивши того, хто ж саме міг шарудітися в хащах, Солоха злякалася так, що ледь не знепритомніла, не впалася на стежину ту кляту... й коли б таке вже трапилося, ото б посмакував сіроманець сала її, наїденого в досить ситім шлюбі з Миколою Раденком.

Геть непослушливі, замерзлі пальці сотворили хресне знамення.

— Господи, спаси та сохрани!

Занімілі уста шепотіли незвичні слова молитви, а боці, брудні ноги норовливо тупотілися на місці, робили то один непевний, куценький крок, потім інший... Шарудіння долиналося тепер ближче, і геть перестрашеній Солосі вже видавалося, що з диких порічок попереду на неї хижо дивиться той, хто несе з собою смерть, — вовк.

Але йшла вперед.

Зробила ще декілька кроків і побачила біля стежини, наче білілося щось при сріблястим світлі місяця на темному оксамиті землі...

Чомусь спиною пройшовся мороз, умить заробилося муторно.

Солоха нерухомо застиглася, чутливо дослухаючись до того шарудіння клятого, й здригнулася, сіпнулася назад, коли з тих порічок з'явився винуватець клятого та лячного такого в цю нічну годину шарудіння — невеличка рудава лисиця, гострий писок котрої чутливо донюхувався до того, що білілося ото там у траві, попереду Солохи.

Відчувши, як відпускає страх, Солоха перевела подих.

— А щоби ж тобі та короста писка вхопила! — Широ вилаявшись, вона нахилилася, навпомацки надибала край стежини каменюку, яку й пожбурила в бік лисиці... Не влучила, звичайно ж, — руда тявкнула наче перестрашено й в одну мить кинулася в ті порічки, з котрих і з'явилася була.

Солоха шпурнула слідкома ще якусь гілляку.

— Пішла геть, проклята.

Далі рухалася вже більш певно, бо слух обігрівало шарудіння лисиці в порічках, котра віддалялася геть. Тільки те біле, що все ще лежало на стежині... воно непокоїло, викликало муторний страх, і Солоха знову зупинилася, дослухалася до тиші ліску, в котрому тепер лише далеким відлунням долиналися шарудіння втікаючої лисиці. Чула від пліткуватих сусідок, що новий гарнізон солдатів зупинився під Градизьком — і то були такі вже вояки, що нехай Господь милує нас грішних.

Грубі, постійно геть упиті, вони такий жах наводили на містечко, що із заходом сонця ніхто навіть вулицями не швендявся. Краї їхні з приходом тих солдатів заробилися геть уже небезпечними, а її оце нелегка понесла в таку годину позбуватися дитяти від москалівського ж солдата.

— Та бодай би ти був вкис, клятий кацапе!

Плюнувши собі під ноги й призабувши якомсь страх свій, Солоха досить моторно рушила далі, та змогла зробити лише декілька куценьких кроків — сріблясте й бездушливе світло місяця десь високо в небесах висвітлювало те біле, що лежало попереду біля стежини, яка велася до села...

Солоха відчула себе так, мов то хто вгатив її під дихало, й зупинилася так різко, що ледь не впалася... й карі очі її перестрашено та зневірливо вдивлялися в...

В тіло молоді темноволосої дівчини.

Одягнена лиш в одну білу сорочку, котра ото так і білілася відверто в темній гушавині трави, дівчина якомсь делікатно й мов несміливо примостилася на краю стежини, і темне волосся її, розплетене з кіс, чорними зміями було пущене на груди, на білу тканину сорочки, котра ще й маками червоними була вишита... Дивуючись, чого б ото дівка поснула посеред нічного лісу, Солоха нахилилася, аби роздивитися нерозумну, гукнула голосно:

— Гей, дівчино, підіймайся!

Руку простягнула, торкнувшись пальцями тих маків червоних, що пишно так розквітлися на сорочці білій дівчини, й здригнулася Солоха, відчувши вологу від тих маків, і, нахилившись ближче, взріла вона в місячнім світлі, що очі дівчини відкриті й дивляться вони неви-

дючим, застиглим поглядом у темне небо, на котрому так ото світився місяць майже у повні. Й до свідомості Солохи почало доходити врешті, що є неживою та дівчина, котра лежить при дорозі... й маки на сорочці її білій... то й не маки зовсім... то ж... Солоха, закам'янівши, якусь мить просто не дихала, а потім збагнула, що пальці її, котрими торкалася вона маків... вони ж були вологими. Підняла повільно руку, поглянула на пальці свої, забарвлені в червоне, відчула запах крові, котрий чувся завжди, коли на дворищі свекра кололи свиню... Ще з якусь мить Солоха Раденчиха стояла нерухомо, дотямлюючи побачене, а потім, мов прокинувшись від важкого сну та марення, закричала. Закричала голосно, муторно та пронизливо, й понеслася до села ліском темним, геть уже не звертаючи уваги на шурхіт нічного лісу. Й з криком тим вбіглася до села, схарапудивши собак по господарях та не одну хату пробудивши від сну міцного та солодкого.

За годину мертвої дівчину віднесли до села.

То була Харитина Довженківна — єдина донька матері-удовиці, панської молочниці Горпини Довженчихи.

Жорстоко, по-звірячому зарізана юнка.

Перша жертва невідомого вбивці.